

OPRACOWAŁA:

Izabela Łęcka-Sus

Szkoła Podstawowa nr 19 w Sosnowcu

Wiersz pt. *Rzeczka Juliana Tuwima* wpisany w problem zanieczyszczania rzek

POZIOM EDUKACYJNY:	PRZEDMIOT:
szkoła podstawowa, klasa 3	edukacja wczesnoszkolna (polonistyczna, przyrodnicza)

TEMAT PRZEWODNI:

Wiersz pt. *Rzeczka Juliana Tuwima* wpisany w problem zanieczyszczania rzek.

CEL LEKCJI:

wpracowanie u uczniów postaw prośrodowiskowych, mających przyczynić się do poprawy kondycji rzek, oraz ograniczenie negatywnych działań prowadzących do zanieczyszczania środowiska.

METODY PRACY / DZIAŁANIA NA LEKCJACH:

ćwiczenia praktyczne

- przyglądanie się wodzie nabranej do pojemnika przez nauczyciela,

ćwiczenia terenowe

- przeprowadzenie obserwacji rzeki w celu określenia jej kondycji:
  - nauczyciel, przed wyjściem poza teren szkoły, odtwarza uczniom krótki filmik nt. omawianego żywiołu – *Woda nie tylko w kranie – animacja edukacyjna*; następnie informuje uczniów, że oni również mogą wpłynąć na poprawę kondycji wód, zarówno tych bliskich, jak i tych bardziej odległych; Zadaniem uczniów będzie dotarcie nad rzekę (Brynice) oraz wcielenie się w role Młodych Przyjaciół Rzeki,
  - uczniowie, z bezpiecznej odległości, obserwują rzekę (Brynice), jej wygląd, zapach, najbliższe otoczenie, a także mieszkańców rzeki; swoje spostrzeżenia zaznaczają na otrzymanej karcie pracy lub dopisują własne obserwacje w wyznaczonym miejscu; po drugiej stronie kartki wykonują szkic rzeki.

Karta pracy

- 1) Jak wygląda woda?
przejrzysta / trochę mętna / bardzo mętna / .....
- 2) Czy czujesz jakiś zapach?
brak zapachu / delikatny zapach / nieprzyjemny zapach / .....
- 3) Co rośnie / żyje przy rzece?
drzewa / krzewy / trawa / ptaki / kaczki / .....
- 4) Czy widzisz śmieci?
brak / trochę / bardzo dużo / .....
- 5) Jak płynie woda?
wolno / szybko / spokojnie / niespokojnie / .....
- 6) Jak reagujemy gdy zauważamy śmieci? Zaproponuj działanie, np.: nie dotykamy niebezpiecznych odpadów, informujemy nauczyciela lub dorosłego, wskazujemy miejsce, w którym problem się pojawił."

ćwiczenie z zakresu sprawczości zgodne z filozofią zero waste

- zastanów się, jak możesz pomóc w rozwiązaniu problemu zaśmiecania ekosystemu rzeki, jakie artykuły jednorazowego użytku możesz zamienić na rozwiązania wielorazowe (np. bidon, pojemnik śniadaniowy, materiałowa torba na zakupy),

ćwiczenia z wyobraźni

- uczniowie porównują rzekę (Brynicy) z rzeką opisywaną przez Tuwima w wierszu Rzeczka; będąc w pobliżu płynącej rzeki, ustawiają się w półokręgu, a nauczyciel odczytuje wiersz Juliana Tuwima pt. Rzeczka; po wysłuchaniu treści wiersza nauczyciel zadaje uczniom pytania: Jaka jest rzeka w wierszu Tuwima? (błyszcząca, przejrzysta, czysta, szumiąca itp.), Jaka jest nasza rzeka (Brynica)? Czy przypomina rzekę opisywaną przez Tuwima, czy też się od niej różni, np. barwą, stopniem przejrzystości? Czy przestrzeń wokół rzeki jest czysta, czy też w jej pobliżu znajdują się odpady?; uczniowie odpowiadają na pytania nauczyciela, wspomagając się wcześniej sporządzonymi notatkami o rzece (Brynicy); dzielą się swoimi przemyśleniami/obserwacjami nt. rzeki; dochodzą do wniosku, że ich rzeka różni się od tej opisywanej w wierszu – zauważają oni, że dookoła rzeki można zaobserwować śmieci, a jej wody nie są przejrzyste, mają brązową barwę; nauczyciel objaśnia uczniom, że barwa ich lokalnego żywołu wody świadczy o zanieczyszczeniu rzeki, do którego doprowadzili ludzie; uczniowie dowiadują się od nauczyciela, że oni, jako lokalni mieszkańcy, mogą zatroszczyć się o swoją rzekę, a także o żyjące w niej istoty.

Płynie, wiję się rzeczka
Jak błyszcząca wstążeczka,
Tu się srebrzy, tam ginie,
A tam znowu wypłynie.

Woda w rzeczce przejrzysta,
Zimna, bystra i czysta,
Biegnąc mruży i szumi,
Ale kto ją zrozumie?

Tylko kamień i ryba
Znąją mowę tę chyba,
Ale one, jak wiecie,
Znane milczki na świecie.

J. Tuwim, *Rzeczka*

Izabela Łęcka-Sus, 2.12.2025

Izabela Łęcka-Sus, 2.12.2025

ćwiczenia z lokalności i regionalności

- poznanie oraz obejrzenie rzeki (Brynicy); nauczyciel umieszcza na tablicy szkolnej cztery fotografie, przedstawiające: ogień, wodę, powietrze oraz ziemię, a następnie prosi uczniów, aby nazwali oni żywioły, które przedstawiają; następnie informuje ich, że zajmować się będą żywiołem, który mogą zaobserwować, spacerując ulicami miasta Sosnowca – wodą; uczniowie zostają zapytani o nazwę rzeki, która płynie nieopodal budynku ich szkoły; Wspólnie dochodzą do wniosku, że jest to rzeka Brynica.

ćwiczenia oparte na międzypokoleniowości

- uczniowie rozmawiają z dziadkami oraz babkami o dawnym wyglądzie rzeki.

List od Brynicy

Sosnowiec, 2 grudnia 2025 r.

Drodzy Trzecioklasiści!

Jestem Brynica. Płynę przez Wasze okolice od bardzo dawna. Lubię obserwować Was, idących do szkoły, przyglądać się Waszym kolorowym tornistrom i słuchać Waszych najróżniejszych opowieści. Sama również pluskiem fal opowiadam Wam różne historie. Niestety, ostatnio ja i moje siostry Rzeczki nie czujemy się najlepiej. Wpadają do nas plastikowe butelki, szkło, a także wiele innych odpadów. Nasze wody są często zbyt zanieczyszczone, aby inne stworzenia mogły bezpiecznie w nich żyć. Kolejnym problemem są zmiany klimatyczne, która sprawiają, że mamy mniej wody i trudniej nam płynąć szeroko i spokojnie. Niektóre z nas całkiem wysychają.

Chcę prosić Was, kochani Trzecioklasiści, o opiekę nade mną oraz moimi siostrami rzekami i braćmi potokami. Udzielę Wam kilku porad, dzięki którym przysłużycie się sprawie poprawy kondycji mojej oraz innych rzek. Przedstawiam Wam kodeks, którego powinniście przestrzegać:

Kodeks Młodych Przyjaciół Rzeki

- 1) Zbieraj i segreguj śmieci. Nie wrzucaj odpadów do rzek i jezior, ponieważ prowadzi to do zanieczyszczenia ich wód.
- 2) Oszczędzaj wodę. Zakręcaj kran podczas mycia zębów, zbieraj deszczówkę do podlewania roślin, wybieraj prysznic zamiast kąpieli w wannie, wtedy więcej czystej wody pozostanie dla mnie.
- 3) Szanuj rośliny oraz zwierzęta, które mieszkają przy moim brzegu lub żyją w moich wodach. One pomagają mi zachować czystość i zdrowie.

Chciałabym być Waszą towarzyszką przez wiele kolejnych lat, abyście mogli słuchać szumu moich fal, podziwiać odbijające się w nich promienie słoneczne oraz obserwować zwierzęta, zamieszkujące moje wody. Stanie się tak, jeśli będziecie przestrzegali kodeksu.

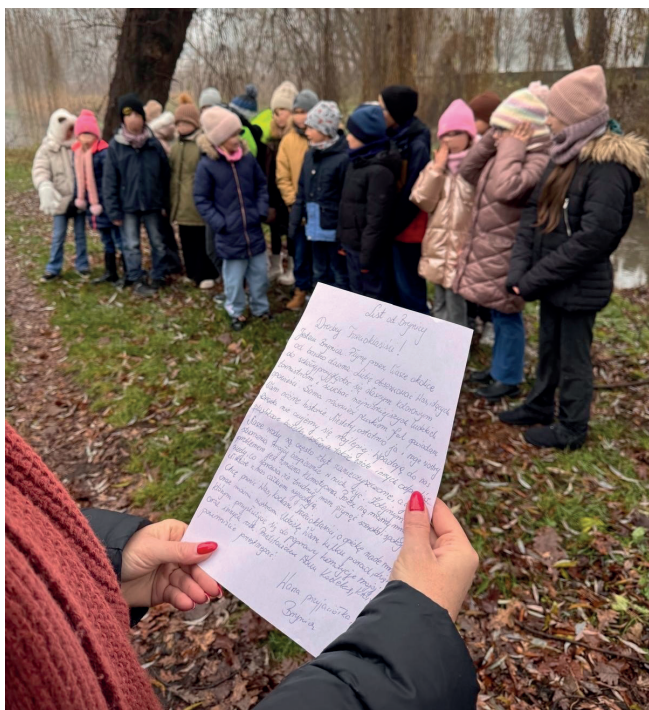
Proszę Was również o przeprowadzenie rozmowy z waszymi babkami oraz dziadkami. Zapytajcie ich, jak dawniej wyglądała rzeka. Dowiedźcie się, jaki miała ona kolor czy zapach. Porównajcie ich wspomnienia z moim obecnym wyglądem.

Wierzę, że dzięki Wam niebawem znów będę czysta, błyszcząca i pełna życia.

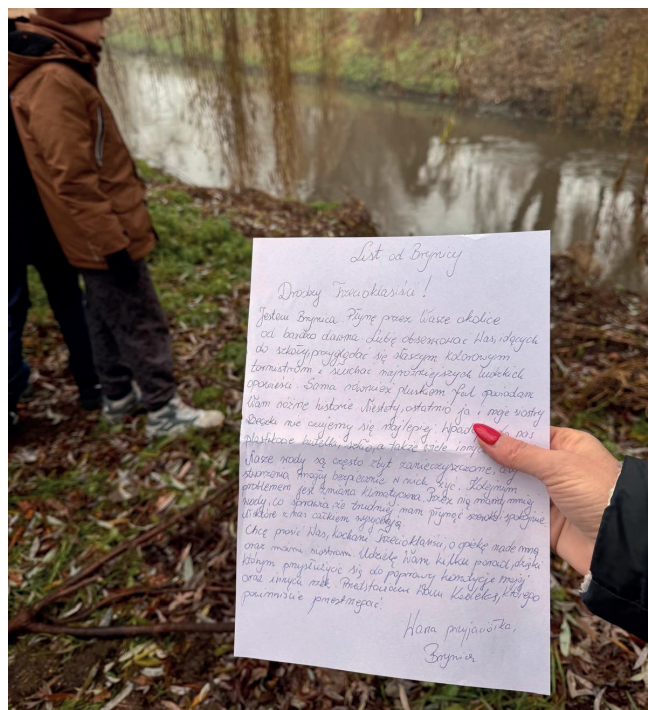
Do zobaczenia!

Wasza przyjaciółka,

Brynica

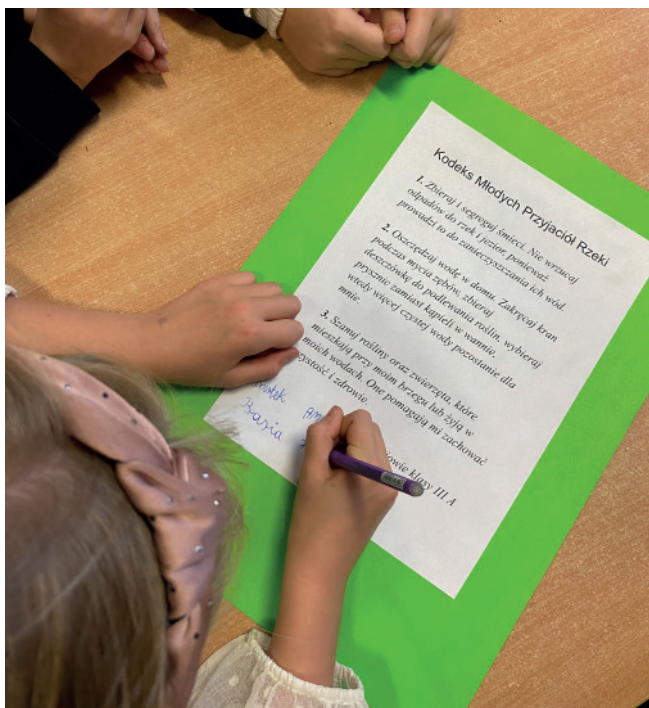

Fot. Izabela Łęcka-Sus, 2.12.2025

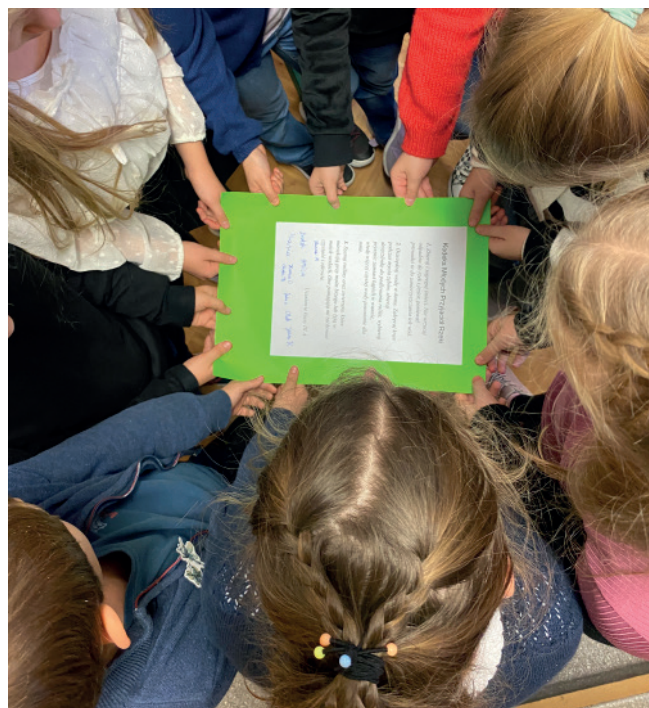
Uczniowie odczytują list od Brynicy, w którym rzeka informuje ich o sposobach, w jakie mogą o nią dbać

Fot. Izabela Łęcka-Sus, 2.12.2025

Nauczyciel może wydrukować *Kodeks Młodych Przyjaciół Rzeki*, pod którym podpiszą się uczniowie. Może on zostać przypięty do klasowej tablicy

Fot. Izabela Łęcka-Sus, 2.12.2025

Fot. Izabela Łęcka-Sus, 2.12.2025

UWAGI DO LEKCJI:

Zajęcia są przewidziane na trzy godziny dydaktyczne. Początek zajęć odbywa się w klasie, następnie uczniowie wychodzą w teren.

(EKO)INSPIROWNIK NAUCZYCIELSKI. MATERIAŁY DODATKOWE I MULTIMEDIA:

Polska Akcja Humanitarna, *Woda nie tylko w kranie – animacja edukacyjna*, YouTube, 2.12.2025, <https://www.youtube.com/watch?v=AB0RFjndmWU>

SŁOWA KLUCZE

rzeka, Brynica, kondycja rzek, zanieczyszczenia wód, ochrona środowiska.